

Poselství Svatého otce k 6. Světovému dni chudých

„Ježíš Kristus se stal pro vás chudým“ (srov. 2 Kor 8,9)

(připomíná se 33. neděli v mezidobí, tj. neděli před slavností Ježíše Krista Krále)

1. „Ježíš Kristus [...] se stal pro vás chudým“ (srov. 2 Kor 8,9). Těmito slovy se apoštol Pavel obrací na první křesťany v Korintu, aby povzbudil jejich odhodlání k solidaritě s potřebnými bratry a sestrami. *Světový den chudých* letos opět přichází jako zdravá výzva, která nám pomáhá zamyslet se nad naším způsobem života a nad mnoha formami chudoby současné doby.

Ještě před několika měsíci se svět vzpamatoval z pandemie a vykazoval známky hospodářského oživení, které by přineslo úlevu milionům lidí zbídačených kvůli ztrátě zaměstnání. Otevíral se tak kousek modrého nebe, který, aniž by nechal zapomenout na bolest ze ztráty blízkých, sliboval konečně návrat k přímým mezilidským vztahům, ke vzájemnému setkávání bez jakýchkoli dalších zákazů a omezení. A pak se na obzoru objevila nová katastrofa, která má světu vnutit odlišný scénář.

Válka na Ukrajině se přidala k regionálním válkám, které v posledních letech přináší smrt a zkázu. V tomto případě je však situace složitější kvůli přímému zásahu „supervermoci“, která hodlá prosadit svou vůli proti principu sebeurčení národů. Opakují se tragické scény a vzájemné vydírání několika mocných opět překrývá hlas lidstva volajícího po míru.

2. Kolik chudých lidí plodí nesmyslná válka! Kamkoliv se podíváme, vidíme, jak násilí zasahuje bezbranné a ty nejslabší; deportace tisíců lidí, zejména chlapců a dívek, s cílem vykořenit je a vnutit jim jinou identitu. Na aktuálnosti nabývají žalmistova slova, která pronesl tváří v tvář zničení Jeruzaléma a vyhnání mladých židů: „U babylonských řek, tam jsme sedali a plakali, když jsme vzpomínali na Sión. Na vrby toho kraje jsme zavěsili své citery. Neboť tam od nás žádali písně ti, kdo nás odvěkli, kdo nás sužovali, od nás žádali, abychom se radovali. [...] Jak bychom mohli zpívat Hospodinovu píseň v cizí zemi?“ (Žalm 137,1-4).

Milióny žen, dětí a starých lidí jsou nuceny čelit nebezpečí bombových útoků, a aby se zachránily, hledají útočiště jako uprchlíci v sousedních zemích. Ti, kteří zůstávají v oblastech konfliktu, žijí denně ve strachu, v nedostatku jídla, vody, lékařské péče a především lásky. Za těchto okolností dochází k zatemnění rozumu a následky toho nese mnoho obyčejných lidí, kteří se tak přidávají k již tak velkému počtu lidí v nouzi. Jak můžeme adekvátně reagovat na tuto situaci a přinést úlevu a klid tolika lidem vydaným na milost a nemilost nejistotě a tísní?

3. Právě do tohoto rozporuplného kontextu je zasazen 6. *Světový den chudých* s výzvou převzatou od apoštola Pavla, abychom upírali svůj pohled na Ježíše, který „ačkoli bohatý, stal se pro vás chudým, abyste vy zbohatli z jeho chudoby“ (2 Kor 8,9). Při své návštěvě Jeruzaléma se Pavel setkal s Petrem, Jakubem a Janem, kteří ho požádali, aby nezapomínal na chudé. Jeruzalémská komunita se totiž ocitla v zoufalé situaci kvůli hladomoru, který postihl zemi. Apoštol se okamžitě postaral o uspořádání velké sbírky ve prospěch těchto chudých lidí. Korintští křesťané se projeví jako velmi citliví a vstřícní. Podle Pavlových pokynů každý první den v týdnu vybírali, co se jim podařilo ušetřit, a všichni byli velmi štedří.

Od té doby i my každou neděli při slavení eucharistie děláme totéž: sbíráme své dary, aby se společenství mohlo postarat o potřeby těch nejchudších. Je to něco, co křesťané vždy vykonávali s radostí a smyslem pro odpovědnost, aby žádný bratr nebo sestra neměli nedostatek toho, co potřebují. Dokazuje to již svědectví svatého Justina, který ve 2. století napsal císaři Antonínu Piovi a nedělní slavení křesťanů popsal těmito slovy: „V den, kterému se říká „den Slunce“ (tj. v neděli), se všichni, ať přebývají ve městech nebo na venkově, shromažďují na jednom místě a čte se z pamětí apoštolů nebo ze spisů proroků, dokud to čas dovolí. [...] Každý pak dostává a přijímá z pokrmu díkůvzdání a nepřítomným se posílá po jáhnech. Zámožní i ti, kdo si to přejí, dobrovolně dávají podle vlastního uvážení, každý, co uzná za vhodné. To, co se takto sebere, se ukládá u představeného a ten pak z toho vypomáhá sirotkům a vdovám i lidem, kteří pro nemoc nebo z nějaké jiné příčiny trpí nedostatkem, také

uvězněným a cizincům, kteří tam zavítali na svých cestách, prostě stará se o všechny, kdo jsou v nouzi“ (*Prima Apologia, LXVII, 1-6*).

4. Když se vrátíme ke korintské komunitě, vidíme, že po počátečním nadšení začalo jejich odhodlání ochabovat a iniciativa navržená apoštolem ztratila na síle. To je důvod, který přiměl Pavla, aby zaníceným způsobem napsal, že sbírku obnovuje, a sice proto, „aby té ochotné vůli také odpovídal vykonaný skutek – ovšem podle vašich možností“ (2 Kor 8,11).

V tuto chvíli myslím na ochotu, která v posledních letech pohnula celé národy, aby otevřely své dveře a přijaly miliony uprchlíků před válkami na Blízkém východě, ve střední Africe a nyní na Ukrajině. Rodiny otevřely své domovy, aby udělaly místo dalším rodinám, a komunity velkoryse přijaly tolik žen a dětí, aby jim nabídly žit s důstojností, která jim náleží. Čím déle však konflikt trvá, tím více se jeho důsledky zhoršují. Pro hostitelské národy je stále obtížnější zajistit kontinuitu pomoci; rodiny a komunity začínají pociťovat tíhu situace, která přesahuje rámec mimořádné krizové události. Je to chvíle, kdy nesmíme podlehnout a musíme obnovit původní motivaci. To, co jsme začali, je třeba se stejnou odpovědností dotáhnout do konce.

5. Solidarita v podstatě spočívá právě v tom: dělit se o to málo, co máme, s těmi, kteří nemají nic, aby nikdo netrpěl. Čím více roste smysl pro komunitu a pro společenství jako způsob života, tím více se rozvíjí solidarita. Na druhou stranu je třeba vzít v úvahu, že existují země, kde v posledních desetiletích došlo k výraznému růstu prosperity mnoha rodin, které dosáhly bezpečné životní úrovně. To je pozitivní výsledek soukromé iniciativy a zákonů, které podpořily hospodářský růst ve spojitosti s konkrétními pobídkami pro rodinnou politiku a sociální odpovědnost. O bohatství dosažené bezpečnosti a stability se nyní mohou podělit s těmi, kteří byli nuceni opustit své domovy a svou zemi, aby se zachránili a přežili. Jako členové občanské společnosti pokračujme v prosazování hodnot svobody, odpovědnosti, bratrství a solidarity. A jako křesťané opětovně nacházejme základ svého bytí a konání v lásce, ve víře a v naději.

6. Je zajímavé vidět, že apoštol nechce křesťany ke skutkům dobročinnosti nutit. Píše totiž: „Neříkám to jako rozkaz“ (2 Kor 8,8), ale spíše chce „vyzkoušet pravost“ jejich lásky v péči a starosti o chudé (srov. tamtéž). Základem Pavlovy žádosti je zajisté potřeba konkrétní pomoci, avšak jeho záměr jde ještě dál. Vyzývá Korintány, aby se ujali sbírky na znamení lásky, kterou projevil samotný Ježíš. Nejsilnější motivace ke štědrosti vůči chudým spočívá v příkladu Božího Syna, který sám se rozhodl stát se chudým.

Apoštol se skutečně nebojí tvrdit, že tato volba Krista, toto jeho „ponížení“, je „milostí“, dokonce „milostí našeho Pána Ježíše Krista“ (2 Kor 8,9), a že jen jejím přijetím můžeme dát konkrétní a ucelený výraz své víře. Učení celého Nového zákona je v tomto tématu jednotné, což se odráží i ve slovech apoštola Jakuba: „To slovo však musíte uvádět ve skutek, a ne abyste ho jenom poslouchali. To byste klamali sami sebe. Neboť když někdo to slovo jenom poslouchá, ale nejedná podle něho, ten se podobá člověku, který pozoruje svůj vzhled v zrcadle: podívá se na sebe, odejde, a hned zapomene, jak vypadá. Kdo se však důkladně zahledí do dokonalého zákona svobody a přitom vytrvá, kdo není jen posluchač zapomnětlivý, ale skutečně podle toho jedná, ten v tom jednání najde svou blaženost“ (Jak 1,22–25).

7. Tváří v tvář chudým člověk neříká velká slova, ale vyhrne si rukávy a uvede do praxe svou víru přímým konáním, které nelze na nikoho delegovat. Někdy však může nastoupit určitá laxnost, jež vede k nedůslednému chování, například ke lhostejnosti vůči chudým. Stává se také, že někteří křesťané kvůli přílišné náklonnosti k penězům zabřednou do špatného užívání majetku a statků. V těchto situacích se projevuje slabá víra i chabá, krátkozraká naděje.

Víme, že problémem nejsou peníze samotné, protože ty jsou součástí každodenního života lidí a jejich sociálních vztahů. Spíše bychom se měli zamyslet nad tím, jakou hodnotu pro nás peníze mají. Nesmí se stát hodnotou absolutní, jako by byly hlavním cílem života. Taková připoutanost nám brání dívat se na každodenní život realisticky a zatemňuje náš pohled, takže nevidíme potřeby druhých. Křesťanovi a nějakému společenství se nemůže stát nic horšího, než že se nechají oslnit modlou bohatství, která je nakonec připoutá k vizi pomíjivého a troskotajícího života.

Nejde tedy o to, zaujmout vůči chudým „welfaristický“ postoj, jak se často stává, ale je třeba se angažovat, aby nikomu nechybělo to, co potřebuje. Nezachraňuje aktivismus, ale upřímná a velkorysá pozornost, jež

umožňuje přistupovat k chudému člověku jako k bratru, který natahuje ruku proto, abych se já probudil z letargie, do níž jsem upadl. Proto, „nikdo by neměl říkat, že je daleko od chudých, protože jeho životní rozhodnutí vyžadují, aby věnoval více pozornosti jiným úkolům. To je častá výmluva v akademickém, podnikatelském či odborném prostředí, ba dokonce i v tom církevním [...] nikdo se nemůže cítit zproštěn starostí o chudé a o sociální spravedlnost“.¹ Je naléhavě nutné najít nové způsoby, které mohou jít nad rámec přístupu té sociální politiky, která „je pojímána jako politika *pro chudé*, ale nikdy *s chudými* a nikdy *chudých*, a už vůbec není součástí projektu, který by spojoval národy“². Místo toho se musíme přiklonit k postoji apoštola, který mohl napsat Korintánům: „Nebylo by totiž dobré, že byste jiným v tísní ulehčili, a sami do ní upadli. Spíše má nastat jakési vyrovnání“ (2 Kor 8,13).

8. Existuje paradox, který je dnes stejně jako v minulosti těžké přijmout, protože je v rozporu s lidskou logikou: existuje chudoba, která činí člověka bohatým. Připomínáním „milosti“ Ježíše Krista chce Pavel potvrdit to, co sám hlásal, totiž že pravé bohatství nespočívá v hromadění „pokladů na zemi, kde je kazí mol a rez a kam se zloději prokopávají a kradou“ (Mt 6,19), ale ve vzájemné lásce, která nás nutí nést břemena jeden druhého, aby nikdo nebyl opuštěn nebo vyloučen. Zkušenost slabosti a omezenosti, kterou jsme zažili v posledních letech, a nyní tragédie války s globálními dopady nás musí naučit něčemu rozhodujícímu: nejsme na tomto světě proto, abychom jen přežili, ale proto, abychom všichni prožívali důstojný a šťastný život. Ježíšovo poselství nám ukazuje cestu a dává nám poznat, že existuje chudoba, která ponižuje a zabíjí, ale i jiná chudoba, Kristova chudoba, která osvobozuje a přináší pokoj.

Chudoba, která zabíjí, je bída, dcera nespravedlnosti, vykořisťování, násilí a nespravedlivého rozdělování zdrojů. Je to chudoba zoufalá, která nemá budoucnost, protože ji vnucuje skartační kultura, jež nenabízí perspektivu ani východisko. Je to chudoba srážející lidi do krajní nouze a zároveň podkopávající duchovní rozměr, který i přes jeho časté opomíjení nepřestává existovat a musí se s ním počítat. Když se jediným zákonem stane počítání zisku na konci dne, pak už neexistuje žádná zábrana pro přijetí logiky vykořisťování lidí: ostatní jsou jen prostředky. Spravedlivá mzda a spravedlivá pracovní doba již neexistují a vznikají nové formy otroctví, jimiž trpí lidé, kteří nemají jinou možnost a musí se smířit s touto jedovatou nespravedlností jen proto, aby si obstarali své existenční minimum.

Chudoba, která osvobozuje, je naopak výsledkem zodpovědného rozhodnutí odhodit přítěž a zaměřit se na to podstatné. Vskutku se často setkáváme s pocitem nespokojenosti, který mnozí zažívají, protože zakoušejí, že jim něco důležitého chybí, a vydávají se to hledat jako bezcílní poutníci. Při touze najít to, co je může uspokojit, se potřebují zaměřit na malé, slabé a chudé, aby konečně pochopili, co skutečně měli zapotřebí. Setkání s chudými umožňuje skoncovat s tolika úzkostmi a nepodstatnými obavami, dospět k tomu, co je v životě opravdu důležité a co nám nikdo nemůže ukrást: k pravé a nezištné lásce. Více než příjemci naší almužny jsou totiž chudí někým, kdo nám pomáhá zbavit se svazujícího neklidu a povrchnosti.

Svatý Jan Zlatoústý, církevní otec a učitel církve, který ve svých spisech ostře odsuzoval chování křesťanů k chudým, napsal: „Nemůžeš-li uvěřit, že chudoba tě činí bohatým, pomysli na svého Pána a přestaň o tom pochybovat. Kdyby on nebyl chudý, ty bys nebyl bohatý; je to mimořádné, že z chudoby vzešlo bohatství. ‚Bohatstvím‘ zde Pavel myslí poznání zbožnosti, očistění od hříchů, spravedlnost, posvěcení a tisíce dalších dobrých věcí, které nám byly dány nyní a navždy. To vše máme díky chudobě“.³

9. Apoštolův text, na který se odkazuje 6. *Světový den chudých*, představuje velký paradox života z víry: Kristova chudoba nás činí bohatými. Pavel mohl předložit takovéto učení, které církev šířila a vydávala o něm svědectví po celá staletí, protože se Bůh ve svém Synu Ježíši rozhodl jít po této cestě. Jestliže se pro nás stal chudým, pak je náš život osvěcen a proměněn a získává hodnotu, kterou svět nezná a nemůže dát. Ježíšovým bohatstvím je jeho láska, která nikoho nevyklučuje a vyhledává všechny, zvláště ty, kdo jsou na okraji společnosti a nedostává se jim toho, co potřebují. Z lásky se zřekl sám sebe a vzal na sebe lidský úděl. Z lásky se stal poslušným služebníkem, a to až k smrti na kříži (srov. Flp 2,6-8). Z lásky se stal „chlebem života“ (Jan 6,35), aby

¹ František, apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 201, Paulínky, Praha 2014.

² Týž, enc. *Fratelli tutti*, č. 169, Karmelitánské nakladatelství, Praha 2021.

³ Jan Zlatoústý, *Homilie na 2. list Korintským*, 17.1.

nikdo neměl nedostatek životních potřeb a mohl najít pokrm pro život věčný. Zdá se, že i v dnešní době je obtížné, stejně jako to bylo tehdy pro Pánovy učedníky, přijmout toto učení (srov. Jan 6,60); ale Ježíšovo slovo je jasné. Chceme-li, aby život zvítězil nad smrtí a důstojnost byla vykoupena z nespravedlnosti: musíme jít po cestě chudoby Ježíše Krista, sdílet život z lásky, lámat chléb svého života spolu s bratry a sestrami, počínaje těmi nepatrnými, těmi, jimž chybí to nejnnutnější. Tak dosáhneme rovnosti, aby chudí byli osvobozeni od bídy a bohatí od marnosti, a oboje od zoufalství.

10. Letos 15. května jsem svatořečil bratra Charlese de Foucauld, muže, který se narodil bohatý, ale zřekl se všeho, aby následoval Ježíše a stal se s ním chudým a bratrem všech. Jeho poustevnický život, nejprve v Nazaretě a poté v saharské poušti, byl naplněn mlčením, modlitbou a sdílením a je příkladným svěděním křesťanské chudoby. Bude dobré, když se zamyslíme nad těmito jeho slovy: „Nepohrdejme chudými, maličkými, dělníky; nejenže jsou to naši bratři v Bohu, ale jsou také těmi, kteří nejdokonaleji napodobují Ježíše v jeho vnějším životě. Dokonale nám představují Ježíše, Dělníka z Nazareta. Jsou prvorozenými mezi vyvolenými, prvními povolányými ke kolébce Spasitele. Byli Ježíšovými obvyklými společníky od jeho narození až do smrti [...]. Ctěme je, ctěme v nich obraz Ježíše a jeho svatých rodičů [...]. Vezměme na sebe [stav], který na sebe vzal on [...]. Nikdy nepřestávejme být ve všem chudí, bratři chudých, společníci chudých, buďme nejchudší z chudých jako Ježíš a jako on milujme chudé a obklopujme se jimi.“⁴ Pro bratra Charlese to nebyla jen slova, ale konkrétní způsob života, který ho dovedl k tomu, aby s Ježíšem sdílel dar samotného života.

Kéž se tento *6. Světový den chudých* stane příležitostí k milosti, k osobnímu i společnému zpytování svědomí a kéž nám umožní položit si otázku, zda nás chudoba Ježíše Krista v životě věrně provází.

Dáno v Římě u Svatého Jana v Lateránu dne 13. června 2022, o památce svatého Antonína Paduánského

FRANTIŠEK

---

⁴ Charles de Foucauld, *Komentář k Lukášovu evangeliu*. Meditace č. 263 o Lk 2,8-20, in C. DE FOUCAULD, *La Bonté de Dieu. Méditations sur les saints Evangiles (1)*, Nouvelle Cité, Montrouge 1996, s. 214–216.